

תשובה: התרפים היו מאלילי אדם ממאמר לבן ליעקב עליהם למה גנבת את אלהי, והיו על צורת אדם, שכן מיכל שמה אותם במטה עם כביר עזים מראשותיו, ר"ל כר של עור עזים כדרך שנותנים תחת ראש החולים לכל יחס להם להאמין בהם שיהא דור חולה שם³, וידמו בם עובדיהם שעל צורתם הנעשית בחומר ידוע ובעתים ידועי' יחול רוחניות מהכוכבים והמזלות עד ירגישו בפיותיהם שנים קול דממה דקה בעתידות אם טוב אם רע, כפיהם אחד יקבלו הרוחניות מהטובים שבהם ושליו יענו, ובשני יקבלוהו משכנגדם ורע יגידו. וכן ת"י ואין אפוד ותרפים⁴ ולית אפות ומחוי כתרנומו של מגיד⁵, ולזה כדרך האומרים במלת אחשתרני' ובעל השרשי' מכללם שהם מין גמלים בעלי ב' חטוטרת והמילה מורכבת מאח"ש תרין כי אח"ש בל' פרסי מורה על גובה ורוממות כאחשוורוש ואחשדרפנים, כן תהיה מלת תרפים מורכבת מתרי פנים לפי ענין הגדתם המדומה בהם. זאת היא הוראת המילה לפי עיקר הנחתה, אחר כן הועתקה לכל תמונה וגולם על צורת אדם בין קטנים בין גדולים, ועוד היום קורים בלשון לעז אטאליאנו לצורות קטנות שהילדים משחקים בהם פופי' כל' פה פה. ומאשר היו מצויים הגולמי' ההם בלתי שלמי הצורה בבתי השרים וגדולי המעלה למוד מהם ולתקן עליהם המלבושים של אותם החשובים שאין דרך כבוד להשתמש כן בעצמם, ספר הכתוב שלקחה מיכל בתחבולה ההיא כי היו נכונים אתה בבית ואין שם בית מיחוש לאיסור כלל, כך נ"ל. הצעיר משה בכמ"ר אברהם פרוינצאלו ז"ל כ"ז שבט ש"ל לפ"ק פה מנטובה.

סימן ט

אם ראוי לעשות מעשה נגד חז"ל בשביל צוואת ר"י החסיד

שאלה: יורנו המורה אם ראוי לעשות מעשה נגד חז"ל בשביל צוואת ר' יהודה החסיד, כי יש ויש בהן דברים נגד דבריהם ז"ל, כי משה אמת ותורתו אמת ולתשובתו נצפה.

נאו' הצעיר המשרתו מרדכי מאטי

מקומות מקום לדון מי גדול מחבירו עד שזה יאמר אני גדול ממנו ולא ירצה ליטול רשות מחבירו או לילך אצלו, וכן יאמר האחר, ובין כך בעל הנדר יפסיד כענין פנחס ויפתח בין דא לדא אבדת נפש²².

ועל הו', מה שהקשית מרב כהנא ורב אסי איך היו נמנים עם רב בריני נפשות כיון שהייתה סברתם יוצאה מגמרתם ממנו לא קשי ולא מידי, שכבר אפשר לסבור על קבלה נגד דברי המקבל בדמות מילתא למילתא כאהרן נגד משה והוא קבל ממנו וא"ל אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות²³, ואם היינו אומרים אם קבלו מאחר כמו שכתבת, א"כ לעולם לא היו נמנים עם בעל קבלתם.

גם פקפוקן הו' סר צלו מעלינו חלף הלך לו וקושיא אין כאן ממ"ש א"כ מה כח הרב יפה וכו', כי הלא מרחש בסדר דברתי וברור מללתי שאין כח בהתחלה לחייב המתחיל בכבוד רבו המלמדו בהתחלה, וגם אינו תלמיד חבר בכך אלא בלמוד ממנו חלק גדול מחכמתו אע"פ שאינו רובה, ולפ"ז מי שעלה גם עלה מאליו מתוך הספרים פשוט הוא שאינו בכלל זה בחכמתו שקנה לעצמו. ויען לדעתי מי שלא יטרח מעצמו בספרים לא יגיע למדרגה, אין מקום לפקפוקן הח' בתלמידים שלא הוסיפו על למודם מרבם שנעשים ראש לג', דמילתא דלא שכיחא היא אצלי.

וסוף דברין מותרים ממה שקדם בטוב העיון ואין צורך להאריך לדעתי, לכן אספיק בזה עם רב שליו.

מאתי אוהב נצח

הצעיר משה בכמ"ר אברהם פרוינצאלו ז"ל

יום ו' י"ד אדר א' שכ"ח.

להלכות עכו"ם

סימן ח

על שם תרפים וענינם, ואיך היו בבית דוד המלך ע"ה

שאלה: ילמדנו רבינו מה הוא שם תרפים וענינם, כי אם עכו"ם הם כאשר האמננו קשה עלינו מאד איך היו ונמצאו בבית דהע"ה¹, כי בשלמא רחל גנבתם ולש"ש נתכוונה להפריש אביה מעכו"ם ומה נדבר ומה נצטדק בדוד המלך².

22 ראה מ"ר פר' חיי שרה ס, ג.

23 ראה פרש"י עה"ת ויקרא י, יט.

1 ראה שמואל א יט, יג.

2 ראה א"ע ורמב"ן עה"ת בראשית לא, יט ורד"ק שמואל-א יט, יג מש"כ בזה.

3 עיין במפרשים עה"כ שם שפירשו קצת באופן אחר.

4 הושע ג, ד, וראה גם פרש"י שם.

5 פ"י כתרנומו של תיבת מגיד שת"א בבראשית מא, כד מחוי.

6 PUPI.

הנוסח הוא כן והם רוצים לומר כפי הנמצא בכל הסידורים, שאם הי' טעות הי' נמצא בס' א' ולא בכל הסידורים ובכל המחזורים, וחוששני להם מחטאת כי שגגתם עד עתה עולה זדון לעתיד.

והנה לימים עברו בא אלינו בוצינא דנהורא כמוהר"ר מרדכי דאטו זי"א ואמר לי אני עבדך כי זה ימים בהיות מעלתו במ"ן טוב"ה אמר בשמי שאין ראוי לומר רצון קוניהם כי הנכון רצון קונם, ונשאו ונתנו בדבר כל אשלי רב רבי העומדים שם לפני מעכ"ת אשריהם ואשרי חלקם השומעים את חכמתך, ומעכ"ת הסכים לדעתי וענו כלם ואמרו יישר, וסדר מעכ"ת למדפיס להדפיס רצון קונם בסדורים ובמחזורים, וכמהר"ר מרדכי יצ"ו הנ"ל צוה עלי להעלות דעתי על ספר, ודרך מצוותי רצתי וכתבתי למעלתו ע"ז הדרוש לפי הנראה לע"ד, הגם כי אין אתי כ"א המכלול וס' המהלך מספרי המדקדקים ומתוכם הוצאתי מילין ולפי מה ששמעתי, בחירו רצתה נפשו לשלוח הכתב למעכ"ת, ואולי ושמא מעלתך ידיסנו עם דעתך הנכונה מקוטרת מור ולבונה עם כל אבקת רוכלי גברי רב רבי ישמרם צור קונם כדי להרים מכשול מדרך עמנו. אז אמרתי הנה באתי למען יעמידני מעכ"ת על דעתו הרמה ולזאת הסבה הנני שולח ההעתק הנ"ל למעכ"ת ולכל אשר יחפוץ יטנו. ואם באולי העזתי מצח אשר לא כדת ליכנס לפני לפני רום הדרת מעכ"ת, אמרתי עת לעשות לה' הפרו תורת חק ומשפט המוסר, והאיש משה ענו מאד וענותך תרבני על כל פשעים תכסה אהבה כמנהג ב"ד צדק, ואל אלקים אשים דברתי יאריך ימים בטוב ימי' על ימי מלך יוסיף ולפני מלכי אכרע ואקוד ואשאל מאתך תהלתי ברכה ושלוש.

העתק דעת השואל: כלבי צפנתי אמרת אדוני והנני כותב למעכ"ת דעתי הקצרה במלת קוניהם, אשר לפי קוצר שכלי רבים מבני עמנו טועים באמרם בתפילותיהם רצון קוניהם ולא רצון קונם. ובאמת אינו רצון קונם אמרם רצון קוניהם. ואומר כי מלת קוניהם שרשה קונה, על משקל עושיהם רואיהם ודומיהם רבים והם מ... למד הא' והבינוני יאמר ליחיד קונה ועם כינוי לרבים הנקנים יאמר קונם כמו עושה רואם, וכן בירמיה ס' י"ד וכי יעלו עולה ומנחה אינני רואם, ואינו אומר רואה הגם כי ה"א היא מהשורש. וכן תמצא בס' המכלול בבנין גלה כי כנוי לרבים הנפעלים יאמר גלם,

צמח צדק אה"ע ס' קמ"ג ועוד שג"כ האריכו בזה אם יש לייחס צוואות אלו לר"י החסיד ולסמוך עליהם. 5 ס"פ סב.

1 עיין שו"ת לחם רב ס' א ופר"ח ס' תכ"ו ס"ק א שג"כ עמדו על שאלה זו, וראה באר היטב ס' נ"ט ס"ק א שכתב שכך גירסת רוב הפוסקים.

תשובה: השכחה גברה עלי, לכן איחרתי עד כה [שהעירני החכם נכדי יצ"ו מפירארא' כאיש אשר יעור משנתו] להשיב על צוואות ר' יהודה החסיד כי יש בהן דברים נגד דבריהם ז"ל.

אנוכי לשם אלקי' אמת ותורתו שבכתב ושבע"פ אמת לא ידעתי אכנה, כי הצוואות ההן לא אמרן יהושע מפומי' ואין להאמין בם, כ"ש לעשות מעשה על פיהן נגד קבלתם ז"ל, והעוברים על דברי חכמים בשבילן קורא אני עליהם העוזבים אורחות יושר וגו'² ואותי עזבו מקור מים חיים וגו'³. גם לא מן השם שכולם יצאו מפי החסיד אלא מפי אחרים ויחסום אליו או נמצאו בעזבונוותיו והאמינום לו ולא ממנו⁴, ע"ד שכתב הרמב"ם בראשון מהמורה⁵ על שמות זרים שבקמיעים, ודי זה לנכון וחכם כמוך.

מאתי אוהב נצח

הצעיר משה בכמ"ר אברהם פרוכינצאלו ז"ל

ליל ג' י"א מרחשון של"ב לפ"ק פה מנטובה.

להלכות קריאת שמע

סימן י

על מלת קוניהם שביוצר שהוא ראוי לאומרו בלשון יחיד קונם

שאלה: חכם עדיף מחוזה, אשר מחזה שדי יחזה, ה"ה הארז אשר בלבנון, מרנא ורבנא הגאון כמוהר"ר משה פרוכינצאלו זי"א, ומשה עלה אל האלקים במעלה למעלה לרומם, אתה חות' תבנית מלא חכמה בחכמתך ובתבונתך עשית לך אדו' רם כח לעשות חיל בעדן גן אלקים יושב שוקט ובוטח, כן יהי' תמיד הענן כבוד ה' יסך ויהל נר"ו על ראשך בכל אות נפשך ובנפש העם המתאווים תאווה תערב לנפש דורשי רשומות רוב שלומות אור מעכ"ת אור כי יהל רוב שלו' עד בלי ירח.

בהיות כי לימים חלפו למו דברתי באזני רבים כי לע"ד וגם לפי הדקדוק הוא שבוש גדול וכמעט עון פלילי לומר בתפילות רצון קוניהם, יען המלה מורה רבוי לפועל ולפעול¹, ולפי הנראה לא שמעו ולא שמו על לב, אבל קמו ושחקו עלי צעירים באמרם כי

1 כנראה הכוונה לבן אחיו ר' אברהם בן דוד, וראה לקמן ס' מה בהערה 2.

2 משלי ב, יג. 3 ירמ' ב, יג.

4 ראה שו"ת מהר"ם מינץ ס' ע"ט, שב יעקב אהע"ז ס' כ"ב, נודע ביהודה מה"ת אה"ע ס' ע"ט, חת"ס יו"ד ס' קל"ח, שו"ת